

ПРОСТРАНСТВО ЈЕДНЕ ТАЧКЕ

*Био је њо највећи Нови Сад
који се мојао замислити.*

Мирослав Антић

У успаваном и по много чему једносратном граду какав је Нови Сад био почетком шесте деценије, дакле када је Мирослав Антић у њему почео да спава, сања, пише, лумпује и провоцира, све је било налик на мртвају за коју су, иначе, веома марили и Тишма и Угринов. Као у песми Жарка Васиљевића, времешни новосадски грађанин, онај преостао између двају ратова, корачао је ситно, судио мрзовољно свему, од Орфелина до поменутог Угринова, и све је тонуло у типичан сиво-љубичасти сумрак насеља, које је још било опточено ритовима, а излазак на Дунав се снатрио тек као перспектива. У том времену, када су улицама клопарала стара пештанска трамвајска кола, а међународни воз се заустављао на оном анегдотичном перону тек један минут, Антић је будио дремљиве и мамурне житеље сасвим неочекиваним, то јест малим и великим причама о људима који су у бесцењу гушили свој идентитет. Он је те путнике живота чији су одјечи тек стизали до града другог реда, дакле оног који само послушкује наредбе, Антић је стопу по стопу, од петка до петка, у локалном, тад исто породичном листу подстицао на усправан поглед, на живот као јединствен доживљај, срећу као могућност истините вере у неспокој. Нигде се, ваљда, као у том подлисију не путује толико ради путовања. Безбрижно али у исти мах и жестоко, за љубављу, навијачком страшћу, за успоменама. Тај малени град постајао је глобтротерска агенда.

Хроничар немира бића и наших сиротих одушевљења, на овим страницама постајао је, како су године пролазиле, све више добродушно ироничан критичар живота. Са свим реквизитима чеховљевске туге, неостварене страсти, цвећем и сузама, возовима који журе на север и перонима вечитих наших ишчекивања. Вечност је мерило нашег неспокоја. „Привремени су измислили време.“

У једном друштву, у ригидним оним режимима, Антић је *чаролијом* обичној расипнички размахнуто указивао на социјалну слојевитост, на дно, на ону прворазредну висораван где вечито сијају његове равничарске звезде завичаја, у гостима.

Ако је ико у нас настојао да свој заштитнички вокал, попут свода над банатским родним њивама, наднесе над губитнике, беспомоћне, заборављене од свих, онда је то био управо овај новинар малотиражног листа, одједном озрачен синдромом важне мисије. Разазнавајући госте у „Орачу“ и толиким другим старим, сад несталим новосадским кафанама, Антић је проналазио пут како да најуспешније стигне до себе самог. Није само Тишма имао свој *насељени свешћ*, него га је баш и Антић оверавао даноноћно, али ипак по правилу интерног празника *обично њеишком*. Возови и задимљене ста-

ничне ресторације нису биле само реликвије једног бившег, деветнаестовековног сна, него су остајале да важе као динамична исповедаоница, покретна студија, путујућа позоришта за која је марио једнако као за циркус. Ништа необично: велике бриге малог живота, наоко, биле су му изазови. Његове маштарије и његови фантоми, све у заковрџаним назнакама домишљатости, били су намењени циљном феномену велике и мале деце у нама, јединој светињи до које је држао. Свакако на трагу оних писаца који су од Ернеста Хемингвеја до Милоша Црњанског, и од Антона Павловича Чехова до Трумана Капота исписивали своје рапорте на новинским ступцима. Антић је, битно је напоменути, био баш то: новинар који разину своје писмености и својих глагола особито узноси до тихе разумљивости. До изградње саме. Не предају се једино успомене, те престонице снова. Једини избор, колико је мени познато, из тих непрекинутих лирских репортажа, сачинила је Смиља Антић (*Обично ђејшком*, 1998). У том полетном сабору многобројних Антића, са тумачењима Васка Ивановића, узбудљивог наслова *Закон новинарски крши ђјесник*, има срећно знађених примера који откривају неисцељену потребу аутора да преступнички махнито чини немогуће: бекство од сивила свакидашњице. А, зна се, само од преступа уметност и живи и траје.

У нашим шездесетим и седамдесетим годинама, када су се назирале извесне пукотине отворености и слободе у журнализму, обнова подписка као типичног жанра слободе, најближег есеју, била је закономерна, веома читана. Тада је високотиражна *Борба* увела четвртком књижевни подлистак с ауторском тројком: Вереш, Данојлић, Ређеп; Ристо Тошовић је у *Полиџикином* културном додатку популарисао разложност одступања од матрице социјалистичког реализма, а Драгослав Зира Адамовић је у *Нину* окупљао оне чији су несташлуци били занимљиви и за тајне службе, али и за нов читалачки нараштај. *Владавина фељџиона* наслов је једне моје давне, крагујевачке књиге (1975) која је – често смо то наводили Игор Мандић и ја – постала сигнал, али и стигма читаве једне зоне полумрака. У таквим околностима Мирослав Антић, раскуштран и рапсодичан, богато асоцијативан и сав пренапрегнут у настојању да се идентификује или бар именује што већи број наших оригинала у мноштву, породици човечанства, не само да није одолео тој матошевској славној традицији сажетости, духа и ироније, него је управо у њој пропознао једно од својих слободних, прозрених и добродушних занимања. Журнали његовог града имали су мале тираже, а новокомпоновани срески лист *Трибина* уносио је исто изванстан немир, све мотрећи на метрополу, али се вајкајући новосадски. (Узгред, по узору на *Београдско оїлегало*, по узору на београдску *Рејублику*, Васа Казимировић је мени наменио, у истом, свом листу *Новосадско оїлегало*.) Но, осећање ината никако није посустајало. Антићу особито. Тако је он од свог – веома брзо неприкосновеног – угла у нискобуџетном листу, с омиљеним рубрикама читуља, вечитог ривалства двају фудбалских клубова, *Војводине* и *Нової Сага*, неподношљиво патетичним уводницима, са вечитом зачкољицом како на празник треба обући чисту кошуљу и сличним ниподопштинама, стекао видиковац који је растао из себе. Антић је, наиме, био све слободнији у поимању света око себе, непосредан, ироничан, трагајући за личним страстима, подвизима, али и несрећама и неправдама. Истраживање је било један од оних духова из његове Пандорине кутије, који га никад више није напустио.

Када се данас, као у пасијансу, надносимо над тим пожутелим папирима локалних новина, може се уочити да је Антић пре марио за уочавање несагласности, ако хоћете и различитости, него што је химнично понављао своје ране, често употребљаване и злоупотребљаване стихове о домаји и Војводини старој. И у том смислу он је био претеча: постмодерна, као мозаични преплет, са богатом традицијом предака, Матоша и Исидоре и понајвише, овде, у једном заборављеном жанру, имала је свој нови смисао.

Три картице, две идеје, рећи ће и сад презриво понеко. Али какве картице, какве упадице, какве реченице!

Ми се живоџа иџрамо, а некима је џо навика, духовито и свакако аутобиографски записује Антић у свом *Издајсџву лирике*. Када се данас посматра шта је то и како поучавао непоучно и саветовао непорочно и усред зона потмулог мамурлука и близине оних *џобјешњелих крава* о којима је певао Тин Ујевеић, онда се може утврдити како је ту игривост у сваком тренутку, тај сад банализовани квалитет живота и изненађења, из недеље исповедно и убедљиво саветовао овај песник *мекој и блајој шџимунџа*. Игра се он вечерње разоноде, сабрат Џона Траволте, али се, исто тако, прикрада *чарима Превера*, пре него Париза. Његов телескоп има суштинску противречност у својој диоптрији: може да нас одагна заувек са својих видика, а опет је кадар такорећи у исти мах да нас окупи за кафанским столом или у високо заштићеној столици крај шанка. Иначе, поверљиво је слао једну од последњих порука: шанк у Бањи Јунаковић је најдужи на свету, њему најдражи. И последњи.

Ни мравињак није преферирао ако није махнит, однекуд сулуд и неправовремено и варљиво ускомешан. Истраживати и истрајати на свом путу, не на туђем. Може бити да управо пространа наша хроника *Обично џеџком* понајвише разматра али инспирише оне који рачунају са релативизмом света и светлости: *Далеко је увек очаравајућа близина*. *Близу, џо је увек џоражавајуће далеко*. Породични градови историјског педигреа никада као у овом Антићевом подлисју нису били живописније упамћени.